

Valmistoitutootvate ettevõtete 2017. aasta I kvartali ülevaade

Marje Mäger

*kaubanduse ja põllumajandussaadusi töötleva tööstuse osakond / peaspetsialist
04.08.2017*

Lühikokkuvõte

- Vaatamata ekspordi jõulisele kasvule jäi müügitulu eelmise aasta tasemele. Müügitulu kasvu piiras vähenenud nõudlus koduturul. Valmistoitutootvate ettevõtete 2017. aasta esimese kvartali müügitulu oli 63,7 mln eurot.
- Erinevate sisendite hinnatõusu tulemusel kulud suurenesid. Valmistoitutootvate ettevõtete 2017. aasta esimese kvartali kulud olid 60,1 mln eurot ehk 3,5% rohkem kui eelmisel aastal samal ajal.
- Nõrk müügitulemus ja kiire kulude kasv peegeldus ettevõtete poolt loodud lisandväärtuse vähenemises. Esialgsel andmetel loodi valmistoitutootvates ettevõtetes 2017. aasta esimeses kvartalis puhast lisandväärtust¹ 13,8 mln eurot, mida oli 3,6% vähem võrreldes eelneva aasta sama ajaga.
- Ettevõtete efektiivsus vähenes, mis väljendus tööviljakuse² languses. Valmistoitutootvates ettevõtetes loodi 2017. aasta esimese kvartaliga 5,2 tuh eurot lisandväärtust töötaja kohta ehk 12,7% vähem võrreldes eelmise aasta sama ajaga.
- Soodsast väliskeskonnast tulenev ettevõtjate majanduskindluse kasv ning pankade madalad laenuintressid soodustasid investeringuaktiivsuse kasvu. Materiaalsesse põhivarasse investeeriti 2017. aasta esimeses kvartalis 1,8 mln eurot, mida oli üle kahe korra (+ 1,1 mln €) rohkem kui eelmisel aastal samal ajal.

¹ Puhast lisandväärtus = kogukasum (-kahjum) + tööjõukulud

² Tööviljakus = puhast lisandväärtus / tööga hõivatud inimeste arv

Sissejuhatus

Ülevaates on käsitletud toiduainetööstuse ettevõtteid, mis kuuluvad Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori (EMTAK³ 2008) järgi gruppi C108.

Ülevaates käsitletakse valmistoitute tootvate ettevõtetenä järgmisi ettevõtteid:

- valmistoitute tootmine⁴
- suhkru ja kondiitritoodete tootmine
- kohvi ja tee töötlemine
- maitseainete ja kastmete tootmine
- eritoitute tootmine⁵

Vaadeldud on ettevõtete positsiooni majanduses, investeringuid ning põgusalt on puudutatud ka väliskaubandust. Ülevaate tegemisel on kasutatud Eesti Statistikaameti (SA) lühiajastatistika andmeid. Ülevaates käsitletud majandusnäitajad on kõigi valimisse kuuluvate ettevõtjate keskmised, seega ei kajasta kõigi ettevõtete olukorda võrdselt, vaid näitab valimi statistilist üldistust. Üksikute ettevõtete näitajad võivad ülevaates toodud keskmisest erineda. Ülevaates kasutatud SA lühiajastatistika andmed on 06.06.2017 seisuga.

Positsioon majanduses

Toiduainetööstuses on piima- ja lihatööstuse kõrval oluline koht valmistoitute tootvatel ettevõtetel. Nad loovad 15% toiduainetööstuse müügitulust, peaaegu viiendiku lisandväärtusest ning neljandiku ekspordist. Samuti annavad nad tööd peaaegu viiendikule toiduainetööstuse töötajatele.

Keskmiselt tegutseb Eestis 90-100 valmistoitute tootvat ettevõtet (juriidilisi isikuid). Vaatamata suurele ettevõtete arvule annavad neli suuremat tööstust ~60% valmistoitute tootvate tööstuste müügitulust. Suurima osakaaluga on suhkrust kondiitritoodete ja maitseainete tootmisega tegelevad ettevõtted. Suurusgrupiti (tööga hõivatud isikute⁶ arvu järgi) oli kõige enam alla 10 töötajaga mikroettevõtteid, mis moodustavad peaaegu 80% kogu ettevõtete arvust.

SA lühiajastatistika andmetel toodeti 2017. aasta esimeses kvartalis valmistoitute tootvate ettevõtete poolt kokku ~60 mln euro eest toodangut ehk neljandiku võrra rohkem kui eelmisel aastal samal ajal. Toodangust pool eksporditakse. Valmistoitute moodustas 17% toiduainetööstuse ning 3% töötleva tööstuse toodangust.

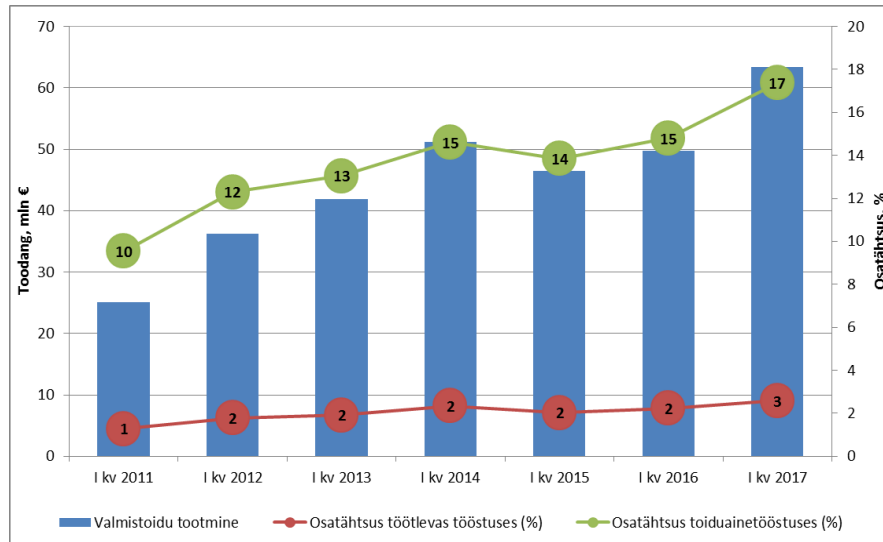
³ Eesti majanduse tegevusalade klassifikaator

⁴ Salatid, võileivad, pannkoogid jne

⁵ Laste piimasegud, dieet- ja diabeetikute toidud, gluteenivabad toidud jne

⁶ Kõik ettevõttes töötavad isikud, olenemata tööajast

Joonis 1. Valmistoitutavate ettevõtete toodang (mln €), osatähtsus töötlevas ja toiduainetööstuses (%)

Allikas: Statistikaamet, Maaeluministeeriumi arvutused

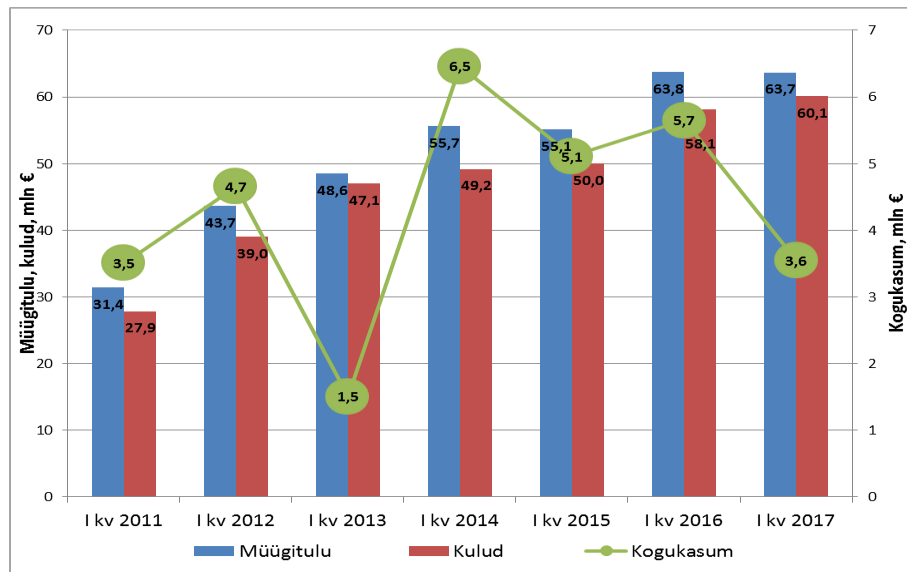
Majandusnäitajad

Vaatamata ekspordi jõulisele kasvule jäi müügitulu eelmise aasta tasemele. Müügitulu kasvu piiras vähenenud nõudlus koduturul. Valmistoitutavate ettevõtete 2017. aasta esimese kvartali **müügitulu** oli 63,7 mln eurot. Toidukaupade hinnatõus võis olla üheks sisetarbimist pidurdavaks teguriks. Samas ekspordi kasvu toetas Euroopa Liidu (EL) majandusolukorra tugevnemine. Eksport kasvas eelkõige suurenemisest euroala riikidesse (+40%), mis näitab meie oluliste kaubanduspartnerite – Soome, Läti, Leedu – majanduse elavnemist. Valmistoitutavate ettevõtete müügitulu moodustas 2017. aasta esimeses kvartalis 14,9% toiduaine- ning 2,3% töötleva tööstuse müügitulust.

Valmistoitutavate ettevõtete 2017. aasta esimese kvartali **kulud** olid 60,1 mln eurot, mida oli 3,5% enam kui eelneval aastal samal ajal. Kindlasti avaldas mõju kulude kasvule aktsiisi tõusust tulenev kütuse kallinemine. Samuti kasvasid 18,2% tööjõukulud, mida suurendas nii hõive kasv kui ka töötasu alammäära tõus. Toodangu maht kasvas kiiremini kui müügitulu, mis näitab, et osa kuludest moodustab realiseerimata valmistoodang. Valmistoitutavate ettevõtete kulud moodustasid 14,7% toiduaine- ning 2,2% töötleva tööstuse kuludest.

Valmistoitutavate ettevõtete **kogukasum** 2017. aasta esimeses kvartalis oli 3,6 mln eurot. Pidurdunud müügitulu kasv samaaegselt kasvanud kulutustega vähendasid kasumit. Aastases võrdluses vähenes kogukasum 37,2%. Valmistoitutavate ettevõtete kogukasum moodustas 19,2% toiduaine- ning 3,2% töötleva tööstuse kogukasumist.

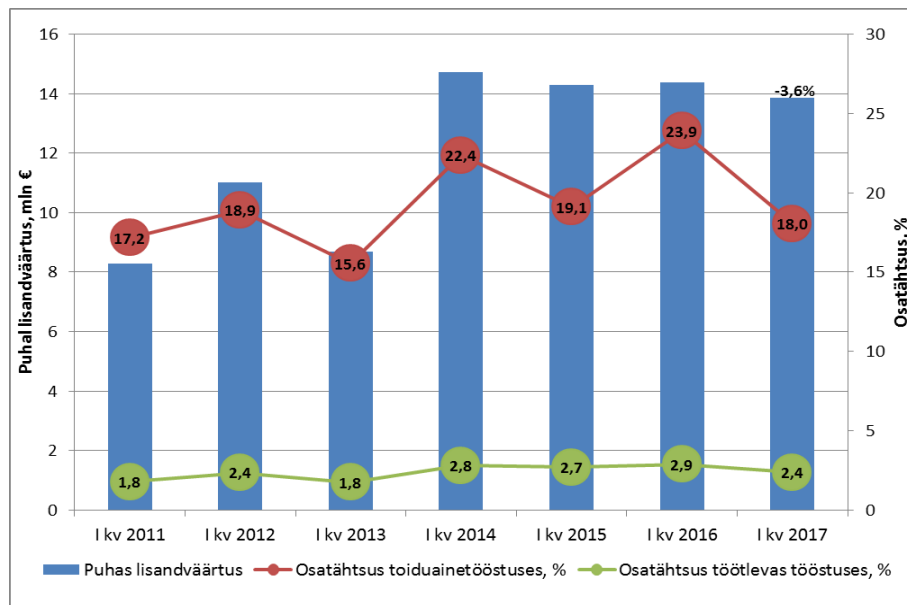
Joonis 2. Valmistoitute tootvate ettevõtete müügitulu, kulud, kogukasum (mln €)

Allikas: Statistikaamet

Ettevõtete poolt loodud lisandväärtus vähenes. Esihgsetel andmetel loodi valmistoitute tootvates ettevõtetes 2017. aasta esimeses kvartalis **puhast lisandväärtust** 13,8 mln eurot, mida oli 3,6% vähem võrreldes eelneva aasta sama ajaga. Valmistoitute tootvad ettevõtted annavad 18,0% toiduaine- ning 2,4% töötleva tööstuse lisandväärtusest.

Joonis 3. Valmistoitute tootvates ettevõtetes loodud puhast lisandväärtus (mln €), osatähatus töötlevas ja toiduainetööstuses (%)

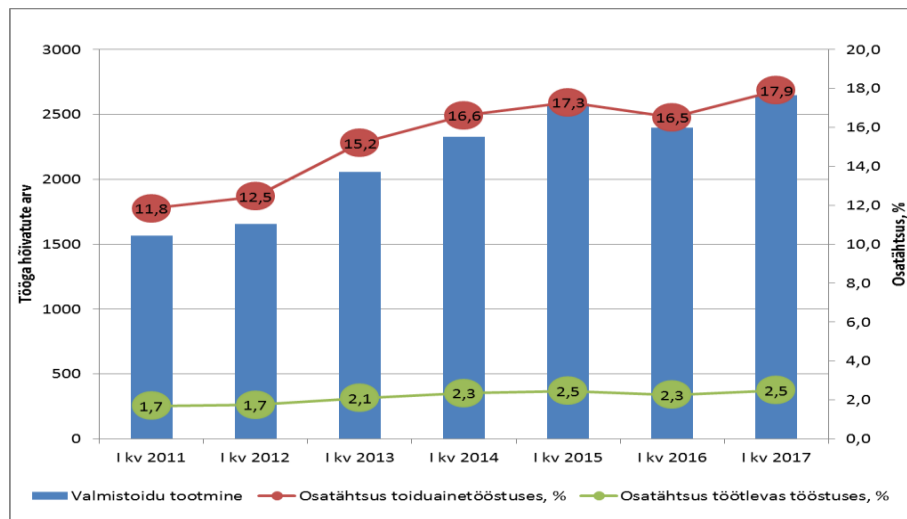

Allikas: Statistikaamet

Valmistoitute tootvates ettevõtetes tegutseb keskmiselt 17,9% toiduainetööstuses ning 2,5% töötlevas tööstuses **hõivatud inimestest**. SA andmetel oli 2017. aasta esimeses kvartalis

valmistoitutootvates ettevõtetes tööga hõivatud keskmiselt 2648 inimest. Aastases võrdluses suurenes hõive 251 inimese võrra (+10,5%).

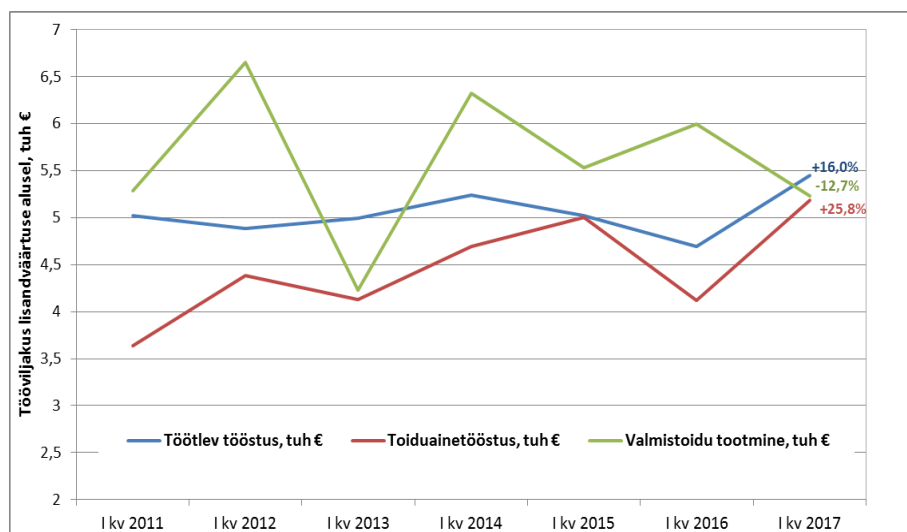
Joonis 4. Tööga hõivatute arv valmistoitutootvates ettevõtetes, osatähtsus toiduaine- ja töötlevas tööstuses (%)

Allikas: Statistikaamet

Valmistoitutootmistavad ettevõtted ei suutnud oma efektiivsust kasvatada. Tööhõive suurenemine ja kasumi vähenemine viis tööviljakuse langusesse. Valmistoitutootvates ettevõtetes loodi 2017. aasta esimese kvartaliga 5,2 tuhat lisandväärtust töötaja kohta ehk 12,7% vähem võrreldes eelmise aasta sama ajaga. Tunnitootlikkus⁷ vähenes veelgi kiiremini – 21,9%, mis näitab, et suurenenud töötundide arvuga loodi vähem lisandväärtust. Valmistoitutootvate ettevõtete tööviljakus jäi toiduainetööstuse tegevusalade keskmisele tasemele.

Joonis 5. Tööviljakus puhta lisandväärtuse alusel (tuh €)

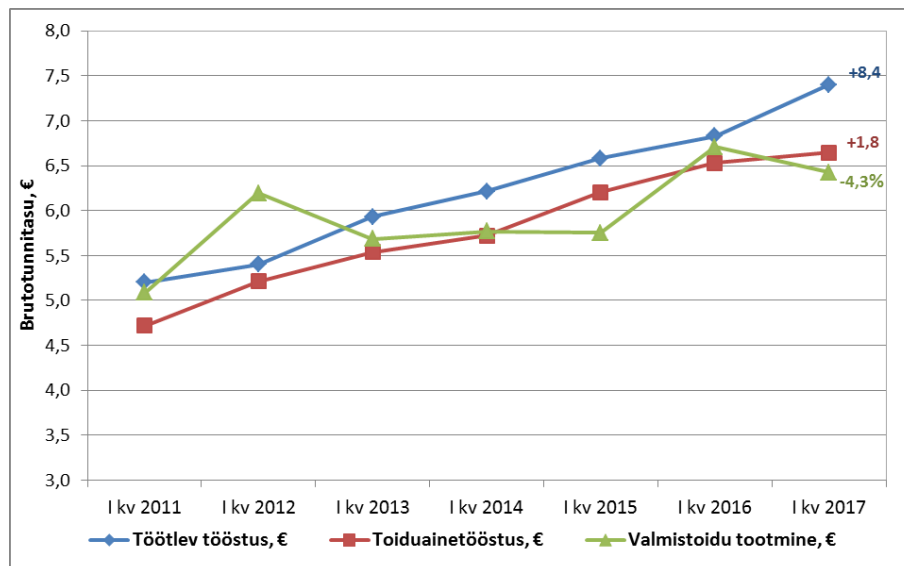

Allikas: Statistikaamet, Maaeluministeeriumi arvutused

⁷ Lisandväärtus / töötatud tunde arv

Valmistoitutootvate ettevõtete 2017. aasta esimese kvartali **keskmine brutotunnitasu**⁸ oli 6,4 eurot, mida oli 4,3% vähem kui eelneval aastal samal ajal. Valmistoitutootvate ettevõtete keskmine brutotunnitasu jäi esimeses kvartalis alla nii toiduainetööstuse kui ka töötleva tööstuse keskmisele .

Joonis 6. Keskmine brutotunnitasu (€)

Allikas: Statistikaamet, Maaeluministeeriumi arvutused

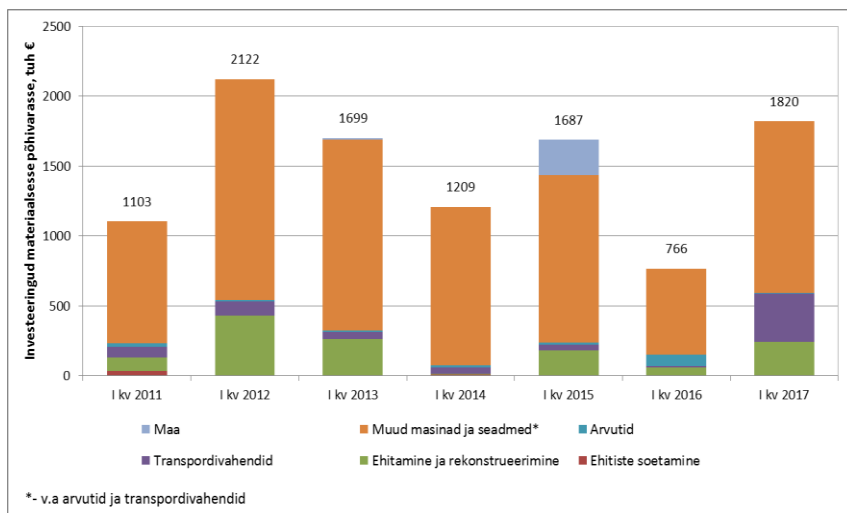
Investeeringud

Valmistoitutootvate ettevõtete investeeringud suurenesid. Materiaalsesse põhivarasse investeeriti 2017. aasta esimeses kvartalis 1,8 mln eurot, mida oli üle kahe korra (+ 1,1 mln €) rohkem kui eelmisel aastal samal ajal.

Eesti turu väiksuse tõttu oleme sõltuvad välisnõudlusest ja sellest tulenevalt on kindlasti üheks investeeringuotsuseid mõjutavaks teguriks üldine maailmamajanduse olukord. Vaatamata ebakindlale maailma poliitilisele olukorrale on Eurostati andmetel ELi majandusindikaatorid tugevnenud, mis väljendus tööstustoodangu kasvus ja töötuse vähenemises. Soodsast väliskeskkonnast tulenev ettevõtjate majanduskindluse kasv, pankade madalad laenuintressid ning samuti EL finantsperioodi 2014-2020 toetusmeetmete kasutamine — tegurid, mis olid heaks eelduseks investeerimisaktiivsuse kasvule. Sektori üks olulisem eksportöör — Salutaguse Pärmitehas AS, on alustanud uue pakke- ja laohoone ehitamist. Investeeringu kogumaksumus on ligi 3 mln eurot ning see loob eeldused kolmekümne uue töökohta tekkele.

⁸ Brutotunnitasu = palgakulu / töötatud tunnid

Joonis 7. Valmistoitutootvate ettevõtete investeeringud materiaalsesse põhivarasse (tuh €)

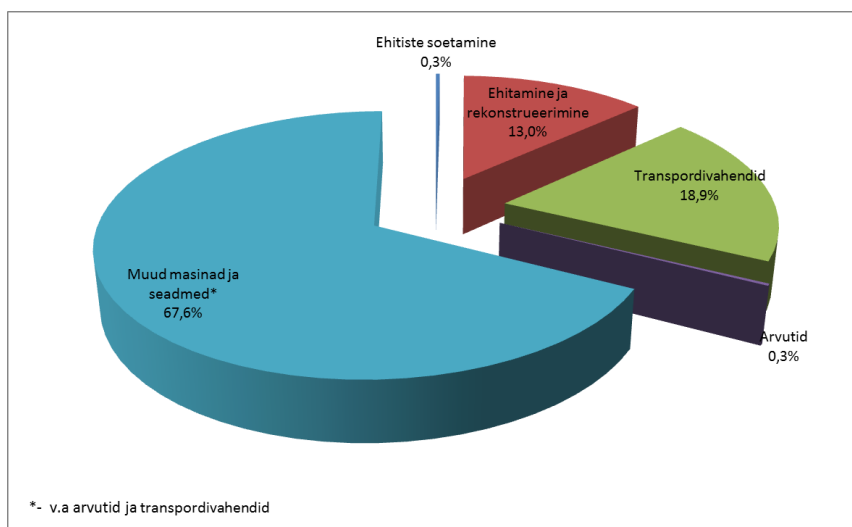

Allikas: Statistikaamet

Kõige rohkem investeeriti muudesse masinatesse ja seadmetesse (va arvutid ja transpordivahendid), kokku 1,2 mln euro väärtuses, mis moodustas kogu materiaalsesse põhivarasse tehtud investeeringutest 67,6%. Seega investeerisid ettevõtted eelkõige potentsiaalse efektiivsuse kasvu. Tootlikkuse parandamiseks on väga oluline jätkuvalt investeerida masinate ja seadmete uuendamisse. Vähem investeeriti transpordivahenditesse (344 tuh €), ehitamisse ja rekonstrueerimisse (237 tuh €), arvutitesse (5 tuh €) ning ehitiste soetamisse (5 tuh €). Maasse 2017. aasta esimeses kvartalis ei investeeritud.

Põhivara liigiti suurenesid investeeringud muudesse masinatesse ja seadmetesse, transpordivahenditesse, ehitamisse ja rekonstrueerimisse ning ehitiste soetamisse. Vähenesid arvutitesse tehtud investeeringud.

Joonis 8. Investeeringute jaotumine valmistoitutootvates ettevõtetes 2017. aasta I kv (%)

Allikas: Statistikaamet

Kaubandus

Müük koduturul küll vähenes, kuid valmistoitutootvad ettevõtted suutsid edukalt ekspordida arendada. Võrreldes eelmise aasta sama perioodiga suurenes ekspordipeaaegu viiendiku võrra. Esialgsetel andmetel ekspordisid ettevõtted 2017. aasta esimeses kvartalis ~30 mln euro eest toodangut ehk 20% rohkem kui eelneval aastal samal ajal. Näiteks šokolaadi väljavedu suurenes aastases võrdluses üle kahe korra. Kõige enam eksporditi šokolaadi Soome, Venemaale ja Lätti. Peaaegu kaks korda suurenes ka supi ja puljongi ekspord. Enamus supist ja puljongist veeti Soome ja Lätti, vähem Saksamaale ja Venemaale. Ekspordikasvas eelkõige eurotsooni riikidesse, mis annab alust arvata, et kasvu soodustas Eesti jaoks oluliste kaubanduspartnerite majandusolukorra paranemine. Valmistoitutootvate ettevõtete ekspordimoodustas vaadeldaval perioodil 26% toiduaine- ning ~2% töötleva tööstuse toodangu väljaveost.

Tabel 1. Valmistoitutootvate ettevõtete koondandmed

Näitaja	I kv 2016	I kv 2017	Muutus (%)
Positsioon majanduses			
Toodangu väärtus, mln €	49,72	63,40	+27,5
Valmistoitutootva tööstuse toodangu osatähtsus (%)			
... toiduainetööstuses	14,79	17,40	+0,9 pp
... töötlevas tööstuses	2,23	2,60	+0,2 pp
Majandustegevuse näitajad			
Müügitulu, mln €	63,76	63,69	-0,1
Kulud, mln €	58,11	60,10	+3,5
Kogukasum, mln €	5,65	3,60	-37,1
Puhas lisandväärtus, mln €	14,36	13,84	-3,6
Valmistoitutootva tööstuse lisandväärtuse osakaal (%)			
... toiduainetööstuses	23,88	18,04	-5,8 pp
... töötlevas tööstuses	2,89	2,39	-0,5 pp
Töövõljalikus lisandväärtuse alusel, tuhande €	5,99	5,23	-12,7
Tööga hõivatute arv valmistoitutootvas tööstuses	2397	2648	+10,5
Keskmine brutotunnitasu, €	6,71	6,42	-4,3
Investeeringud			
Investeeringud materiaalsesse põhivarasse, tuhande €	766,00	1819,76	+137,4
... ehitiste soetamine	-	5	-
... ehitamine ja rekonstrueerimine	59,00	236,57	+300,1
... transpordivahendid	8,80	344,21	+3792,5
... arvutid	85,50	4,68	-94,5
... muud masinad ja seadmed	612,90	1229,41	+100,6
... maa	-	-	-
pp	protsendipunkti		
	suurenenud		
	vähenenud		